

Θέματα

Ο Ιάκωβος Καμπανέλλης στο σπίτι του στην Αθήνα.

ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ ΜΕ ΤΟΝ ΙΑΚΩΒΟ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗ

Πιο ωφελημένος βγήκε από το μαρξισμό ο αστικός κόσμος

Συνομιλία με τον Παν. Παιονίδη

απ' εκείνους που θέλησαν να εφάρμοσουν το Μαρξισμό;

Π.Π.: Ο Μαρξισμός ήταν μια μεθοδολογία και από τη στιγμή που δοκίμασε να γίνει πράξη μεπερδείθηκα τα πράγματα.

Ι.Κ.: Δηλαδή με τον τρόπο του και την εξυπνάδα του ο αστικός κόσμος, μήπως αυτός ωφελήθηκε πιο πολύ από το Μαρξισμό, απ' όσους εκείνοι που τον είδαν να γίνεται καθεστώς, κράτος.

Π.Π.: Είναι ένα ερώτημα, υπήρξε ένα κέντρισμα μέσα στις κοινωνίες, ήταν ένα όραμα που βρισκόταν σε αντιδιαστολή με την τάξη πραγμάτων κι ολ' αυτά έσπρωξαν.

Ι.Κ.: Οπωσδήποτε νομίζω ότι υπάρχει ένα πρόβλημα πίστης. Γιατί χωρίς πίστη δεν γίνεται τίποτα. Δεν λέω πίστη μόνο σε μια πολιτική ιδεολογία. Σε κάποιες αρχές, σ' ένα τρόπο ζωής τουλάχιστο. Κάποιος πρέπει να πιστεύει κανείς για να ζήσει.

Ναι η Ελλάδα δεν ζει μόνο τα ντόπια προβλήματα, τα προβλήματα που δημιουργούνται εδώ, ζει πάντα τ' απόμερα. Απόμερα λέμε όταν ένα καράβι δημιουργεί κύματα. Έτσι και μεις βρισκόμαστε σε μια βαρκοούλα που κουβιέται πάρα πολύ. Είναι μια βαρκοούλα στα απόμερα των μεγάλων γεγονότων των μεγάλων χωρών κτλ. Τα ζει πάντα δευτεροκλασά- και σε κακή ποιότητα. Ερχονται οι συνθήκες απ' όλα αυτά και πάντα η κατάσταση είναι κρίσιμη, τερπ' απ' ό,τι είναι για άλλους. Και το πρόβλημα είναι πραγματικό. Και αν οι νέες γενιές μπορούν να διαμορφώσουν ένα τρόπο ζωής.

Π.Π.: Βρισκόμαστε σ' ένα μεταίχμιο που δεν έχουν διαμορφωθεί ακόμη τα πράγματα. Και μέσα στους νέους ακόμη ψάχνουν, ερευνούν. Δεν υπάρχει το υποκατάστατο αυτού που έφυγε.

Ι.Κ.: Νομίζω ότι τα ζούμε και επιπόλαια τα πράγματα. Είμαστε

έναν επιπόλαιος λαός και υπάρχει και μια νεολαία που παραπαίει..

Π.Π.: Ξέρεις γιατί έθεσα αυτό το ερώτημα; Γιατί κουβεντιά- ζοντας και με άλλους πνευματικούς ανθρώπους, δημιουργούς οδηγήθηκα σ' ένα συμπέρασμα, ότι μέσα σ' αυτό το κενό που δημιουργήθηκε, των ιδεών εννοώ, ανεβαίνει ο ρόλος του πνευματικού ανθρώπου. Είναι ο πνευματικός άνθρωπος που θα προβάλλει τις ηθικές αξίες και θα φροντίζει να γεμίσει αυτό το κενό. Κάποιος ξένος, που εκτιμώ πολύ και που προέρχεται από το ρωσικό χώρο που καταρρέει, μούλεγε ότι στην περίοδο αυτή που δημιουργείται ένα κενό ανεβαίνει πολύ ο ρόλος της θρησκείας και της κουλτούρας. Και το θέμα είναι πως οι άνθρωποι της κουλτούρας θα μπορέσουν να πάρουν το προβάδισμα.

Ι.Κ.: Ναι αυτό όμως συνέβη στην Σοβιετική Ένωση. Εκεί είναι τελείως άλλες οι συνθήκες. Εννοώ η πορεία είναι τέτοια που δημιούργησε την ανάγκη. Είναι ίδιες οι συνθήκες εδώ για να δημιουργηθεί αυτή η ανάγκη; Εδώ στον ελλαδικό χώρο το έχουν ρίξει πάρα πολύ στην κατανάλωση και πάρα πολύ στην καλοπέραση. Είμαστε φτωχιά χώρα ευημερούντων κατοίκων. Θα σου πω ένα παράδειγμα που είναι τρομερό. Η Νάξος, η πατρίδα μου, είναι ένα νησί 16.000 κατοίκων και είχε σ' ένα χρόνο 1300 αιτήσεις οικοδομής. Μπορείς να φανταστείς τι σημαίνει αυτό; Κι όταν λέμε οικοδομή δεν σημαίνει ένα δωματάκι, σημαίνει συγκροτήματα, επαύλεις κλπ. σπίτια, μαγαζιά κτλ. Δηλαδή αναλογεί σχεδόν στην κάθε οικογένεια μια αίτηση.

Ο πολιτισμός έχει χάσει το νόημα του και το πρόβλημα είναι πως αυτή την απομύληση της

ψυχικής ανάγκης, να έχει μια παιδεία, μια καλλιέργεια πώς την κάνουν ανάγκη όσο το να φάει, να πει. Η Ελλάδα είναι γεμάτη φαγάδικα, ποτάδικα, πιτσερίες κ.α. Πίνουν ούισκι. Στην Κύπρο σεεις πίνετε ούισκι, γιατί στο κάτω κάτω ήταν οι αγγλική κατοχή, αλλά εδώ πέρα γιατί μέχρι και το τελευταίο χωριό της Ελλάδας, και τα ορεινά χωριά νάχει γίνει εθνικό ποτό το ούισκι; Γιατί;

Π.Π.: Καλά, ποιος θα κάνει αυτές τις επισημάνεις;

Ι.Κ.: Οι επιστημονικές γίνονται..

Το θέμα είναι στην καλύτερη περίπτωση τα πέντε, δέκα χιλιάδες βιβλία...αλλά οι τηλεοράσεις δεν κάνουν τίποτα άλλο από του να χυθούν από το πρωί ως το βράδυ διαφημίσεις και λένε τι ωραία πράγματα μπορείς να αγοράσεις, να φάει, να ντυθεί. Όταν είναι γορτές μιλάμε και για δίσκους. Και οι δίσκοι είναι τα ελαφρολαϊκά.

Π.Π.: Εδώ το θέμα είναι και το πώς θα διατεθούν περισσότερα κονδύλια για την πολιτιστική υποδομή. Είναι οι ευθύνες της Πολιτείας.

Ι.Κ.: Ναι, λέμε πάντα πολιτεία, πολιτεία, πολιτεία. Εγώ όμως την ευθύνη δεν την πηγαίνω πάντα στην πολιτεία. Να σου πω και κάτι άλλο. Νομίζω ότι λίγο πρέπει να βρισουμε και τον κόσμο. Μιλάνε για κρίση θεάτρου. Εγώ λέω δεν υπάρχει κρίση θεάτρου ούτε και κρίση καλών παραστάσεων υπάρχει. Υπάρχει κρίση θεατών. Πολλά από τα θέατρα παίρνουν και κάποια επιχορήγηση από το κράτος. Τα Δημοτικά Περιφερειακά θέατρα παίρνουν κάποια λεφτά. Το θέμα είναι πόσοι πατάνε στο θέατρο. Υπάρχει κρίση θεατών. Βεβαίως η Πολιτεία πρέπει να βοηθήσει. Το θέμα είναι πόσο πιάνουν τόπο αυτά και τι άλλο φτάνει.

Π.Π.: Ναι, είναι και θέμα της Παιδείας.

Ι.Κ.: Είναι θέμα της Παιδείας

αλλά είναι και κάτι άλλο. Κοίταξε όταν κάποιος έχει λεφτά. Δεν είμαστε κατά των λεφτών ούτε κατά της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου. Αλλά όταν κάποιος έχει πια το αυτοκίνητο του, το εξοχικό του, προτιμά να πάει μια βόλτα στα παραθαλάσσια, στα μπουζουκταϊδικά, ν' ακούσει αυτά τα ελεεινά, τα ελαφρολαϊκά και να φάει παρά να μπει σ' ένα καλό θέατρο. Υπάρχει μια διαφορά δηλαδή. Η ευημερία είναι και μια σειρά, μια Κίρκη. Ας μη γελοιαστούμε.

Π.Π.: Εδώ ερχόμαστε στις λεγόμενες ανθρωπομονάδες του Μίκη Θεοδωράκη. Ο Μίκης Θεοδωράκης αναπτύσσει την θέση ότι πρέπει στον άνθρωπο να προσφερθεί περισσότερες ελεύθερος χρόνος, αλλά και να γεμίσει αυτός ο ελεύθερος χρόνος με ποιότητα. Αλλιώς, λέει, σήμερα η ζωή εξαντλεί τον άνθρωπο. Αν έχει λ.χ. εκατό ανθρωπομονάδες οι 90 καταναλώνονται στη διάρκεια της ημέρας με τη δουλειά, με τις διακινήσεις του κτλ. και μένουν 10 μονάδες που θα καταναλωθούν για ψυχαγωγικούς σκοπούς.

Ι.Κ.: Μπορεί να έχει δίκαιο, το θέμα είναι τι είναι αυτή η ψυχαγωγία.

Π.Π.: Ναι, για την ώρα είναι αυτή η φτηνή, επιδερμική ψυχαγωγία. Δεν είναι ένα σοβαρό βιβλίο, δεν είναι ένα θεατρικό έργο, δεν είναι μια συναυλία.

Ι.Κ.: Οπωσδήποτε τ' ότι το σχολείο δεν λειτουργεί σωστά στην Ελλάδα είναι γεγονός. Θα μπορούσε από το σχολείο ν' αρχίσει μια πιο έξυπνη προσέγγιση του παιδιού με τον πολιτισμό. Κι επειδή μιλάμε πολύ για πολιτισμό να μη παρεξηγηθούμε και να νομίσουν ότι φιλολογούμε.

Πέρυσι είχα πάει στη Γερμανία κι ανέβασα ένα έργο εκεί δικό μου. Και προσπαθούσα να δώσω

να καταλάβουν ότι πολιτισμός για τη νέα και το νέο σημαίνει μια γνώση και μια κοκετταρία που κάνει την κοπέλλα πιο ερωτεύσιμη, το νέο πιο ερωτεύσιμο, τον κάνει πιο πλούσιο, τον προστατεύει σαν άνθρωπο ψυχικά. Είναι σαν να σου έχουν δώσει να μένεις σ' ένα δωμάτιο μόνο κι είσαι κάτοικος ενός στενού χώρου και η κουλτούρα σου πολλαπλασιάζει τα δωμάτια που έχεις. Η χαρά του να διαβάζεις βιβλία είναι σαν να προσθέτεις ένα άλλο δωμάτιο. Το να ακούς καλή μουσική, δεν μιλάμε μόνο για κλασική, καλά, ωραία τραγούδια, σε κάνει να προσθέσεις ένα ακόμα δωμάτιο. Οτι το θέατρο, τόσο πολύ πλουτίζει τη φαντασία σου και τον κόσμο, σου προσθέτει δωμάτια στον ψυχικό σου, τον πνευματικό κόσμο. Ο κόσμος γίνεται πιο μεγάλος και πιο ωραίος. Ζεις πιο ευχάριστα, πιο πλούσια, προστατεύεσαι.

Π.Π.: Λοιπόν αντιλαμβάνομαι ότι τα προβλήματα είναι τεράστια, αλλά δεν αντικρίζουμε το μέλλον σκοτεινό και ζοφερό.

Ι.Κ.: Ναι, αν αποκλείσουμε τον κίνδυνο ενός καταστροφικού πολέμου ο άνθρωπος ζυπνάει και το περιβάλλον αντιλαμβάνεται ότι πρέπει να το σώσει. Νομίζω ότι μπορεί να περάσει κάποια κρίσιμη χρόνια αλλά δεν μπορεί, το δρόμο του θα τον βρει νομίζω.

Π.Π.: Λοιπόν Ιάκωβε, σου εύχομαι άλλα 40 χρόνια δημιουργίας....

Ι.Κ.: Πάνο μου, να μου ευχηθείς λίγα και γερά... Ο Κουν που λάτρεψα και λατρεύω πάντα, μούλεγε, κι είναι από τα πράγματα που μου έχουν μείνει, ότι «αχ δεν θέλω πια να ζω, θυμάμαι πάρα πολλά». Νομίζω, ότι δεν είναι ανάγκη να ζει κανείς πάρα πολλά χρόνια, νομίζω ότι πρέπει να ζει τόσα όσο είναι όρθιος κι όσο αυτά που έχει να θυμάται δεν είναι βάρος.

Π.Π.: Το πνεύμα είναι πάντα όρθιο δεν είναι; Μέχρι την τελευταία στιγμή.

Ι.Κ.: Κι εγώ ευχαριστώ πάρα πολύ, για την ωραία μας κουβέντα και χαίρομαι αλήθεια που αυτή την κουβέντα μας θα την ακούσουν κι άλλοι φίλοι, αγαπημένοι φίλοι στην Κύπρο, που όπως ξέρεις κι όπως δεν μπορώ να κάνω αλλιώς, τόσο πολύ αγαπώ.

(Ο Ιάκωβος Καμπανέλλης θα βρίσκεται πολύ σύντομα στην Κύπρο ύστερα από πρόσκληση του ΘΟΚ που του ζήτησε να σκηνοθετήσει προσωπικά το έργο του «Ο δρόμος περνάει από μέσα». Η πρεμιέρα θα δοθεί στα τέλη προσεχούς Μαρτίου. Με την ευκαιρία της παρουσίας του Καμπανέλλη στην Κύπρο θα τιμηθούν πανηγυρικά και τα 70χρονα του εκλεκτού συγγραφέα).